

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่ประชาชนชาวไทยได้เผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจสืบเนื่องจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นระบบการค้าแบบเสรีและการเร่งรัดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจนเกิดผลกระทบทางด้านสังคมต่อประชาชนทั่วไปอย่างรุนแรง ทั้งปัญหาโรคเอดส์ ยาเสพติด วัฒนธรรม จริยธรรม ตลอดจนปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ซึ่งมีผลมาจากการดำเนินนโยบายทางการเงินที่ผิดพลาด 3 ประการ ได้แก่ (ปกรณ วิชยานนท์, 2545 : มปน.)

1. เปิดเสรีการไหลเข้าออกของเงินทุนจากต่างประเทศ แต่กลับไม่ปล่อยให้ราคาของเงินทุนเหล่านั้น หรืออัตราการแลกเปลี่ยนลอยตัวตามภาวะการตลาด
2. ให้เสรีภาพแก่สถาบันการเงินที่ยังไม่พร้อม
3. ไม่สามารถกำกับและควบคุมสถาบันการเงินได้อย่างรอบคอบ

ประเทศไทยต้องขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International monetary fund – IMF) ยอมรับเงื่อนไขและข้อตกลงการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศจากสถาบันการเงิน และถูกลดความน่าเชื่อถือทางการลงทุนในเวทีการค้าระดับโลก จึงทำให้นโยบายทางด้านเศรษฐกิจของไทยต้องกลับมาทบทวนทิศทางการพัฒนาประเทศที่จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบในการนำวิชาการต่าง ๆ มาวางแผนพัฒนา เริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) (สนิท ผัดเวียง, 2546 : 2) ได้เน้นให้มีการพัฒนาแบบองค์รวม โดยมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา กำหนดยุทธศาสตร์ประการสำคัญคือ เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและสังคม ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน หลังจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้ถูกนำมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งและสามารถอยู่รอดในกระแสการเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งนำมาสู่กระบวนการพัฒนาของชุมชน โดยยังคงเน้นการพัฒนาคน พัฒนาคุณภาพชีวิตแบบยั่งยืน ส่งเสริมเศรษฐกิจแนวเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำไปสู่การบูรณาการและสร้างสมดุลของการพัฒนาเชื่อมโยงถึงการมีครอบครัวอบอุ่น สร้างกลุ่มให้มีพลังชุมชนเข้มแข็ง และประเทศชาติมั่นคง

การปกครองระบบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนนับเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนา นักวิชาการรัฐศาสตร์บางกลุ่มถือว่าสังคมไทยจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทางการเมืองคือการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมืองจึงขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญ (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. 2545 : 371)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นรูปธรรมหนึ่งของสังคมไทยที่สร้างขึ้นโดย พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ตอรับกระแสการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อให้เป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองการบริหารพัฒนาตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้เกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ อบต. ครอบคลุมพื้นที่ประเทศไทย ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มุ่งเน้นการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ตามมาตรา 78 และมาตรา 282 - 290 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 284 มีประเด็น 3 ประการ ดังนี้ (สนิท ผัดเวียง. 2546 : 3)

1. ท้องถิ่นมีอิสระ และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ
2. ให้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มให้แก่ท้องถิ่น
3. ให้มีกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มให้แก่ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

บทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีจำนวนมากที่สุด มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นระดับฐานรากของสังคมที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด มีบทบาทสำคัญทั้งด้านการเมือง การปกครอง และการพัฒนาตำบล กำหนดนโยบายและจัดบริการสาธารณะเพื่อสนองความต้องการของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น มีรูปแบบโครงสร้างตามระบอบประชาธิปไตยที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของชุมชนให้เข้มแข็ง สร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนให้เข้มแข็ง ให้รู้จัก "คิดเอง ทำเอง และร่วมคิด ร่วมทำ" โดยมี อบต. ให้การสนับสนุนพัฒนาศักยภาพของชุมชนเน้นคนเป็นศูนย์กลาง เป็นแกนประสานชุมชนภาคประชาสังคมและภาคเอกชน ระดมการมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด และอีกหนึ่งภารกิจที่สำคัญของ อบต. คือ การ

แก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจปากท้องของประชาชนในพื้นที่ โดยที่ อบต. ต้องส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนระดับฐานรากอย่างเป็นระบบครบวงจร

จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ได้กำหนดนโยบายเร่งด่วน 9 ประการ ซึ่งหนึ่งในนโยบายสำคัญดังกล่าวคือ การที่จัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาสินค้าของตนขึ้น โดยรัฐบาลพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้ที่ทันสมัย รวมทั้งการบริหารจัดการตลอดจนการเชื่อมโยง สินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั่วประเทศ และด้านระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต (อัญรารวรรณ มณีชาติ. 2544 : มปน.) โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) นี้เป็นแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยให้แต่ละชุมชนมีผลิตภัณฑ์ดีเด่นอย่างน้อยหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี และใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหรือตำบลนั้น แนวคิดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จะเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาด อันจะส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนฐานล่างมีความเข้มแข็ง โดยมีวัตถุประสงค์โครงการดังนี้คือ (กรมการพัฒนาชุมชน. 2544 : มปน.)

1. เพื่อสร้างเอกลักษณ์สินค้าชุมชนแต่ละพื้นที่และสร้างจุดขายที่ดีให้แก่ชุมชน
2. เพื่อค้นหาและฟื้นฟูทุนทางปัญญาและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อธุรกิจชุมชน
3. เพื่อส่งเสริมการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้น
4. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวซื้อสินค้าจากแหล่งผลิต และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
5. เพื่อสร้างค่านิยมสินค้าไทยให้เกิดขึ้นในชุมชน และขยายสู่ภายนอกชุมชน
6. เพื่อส่งเสริมการค้าเนื้องานขึ้นธุรกิจนำผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ตลาดสากล

การพัฒนาโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างการพัฒนาจากภายใน ดังนั้น แทนที่จะเป็นการชี้นำโดยภาครัฐ ขบวนการนี้จึงเป็นการคิดและทำจากล่างสู่บน โดยมีระบบราชการท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดคือองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีบทบาทสนับสนุนที่สำคัญ โดยบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลพอจะสรุปได้ ดังนี้ (กรมการปกครอง. 2538 : มปน.)

1. ก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ในด้านการพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. ก่อให้เกิดการพัฒนาด้านการเมือง ในเรื่องของการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นในระดับตำบล การพัฒนาการบริหารของประชาชน โดยให้ประชาชนเป็นผู้บริหารให้เกิดความก้าวหน้าของชุมชนตนเอง

3. การพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม

4. การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยสินค้าหลายประเภท ซึ่งพอที่จะจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 6 กลุ่มใหญ่ คือ (คณะกรรมการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย. 2547 : 3-4)

1. ประเภทอาหาร หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตรที่บริโภคสด เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ทั้งอาหารแปรรูปที่พร้อมบริโภค หรืออาหารแปรรูปกึ่งสำเร็จรูป รวมถึงอาหารแปรรูปที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น น้ำพริก พริกแห้ง เป็นต้น

2. ประเภทเครื่องดื่ม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น สุราแช่ สุรากลั่น เป็นต้น และไม่มีแอลกอฮอล์ รวมถึงผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่พร้อมดื่ม ผลิตภัณฑ์ประเภทชาละลาย และผลิตภัณฑ์ประเภทชง เช่น น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร จึงผงสำเร็จรูป ชาใบหม่อน เป็นต้น

3. ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย หมายถึง ผ้าทอและผ้าถักจากเส้นใยธรรมชาติ หรือเส้นใยธรรมชาติผสมเส้นใยสังเคราะห์ เช่น ผ้าแพรวา ผ้าถักโครเชต์ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้าเครื่องประดับ ตกแต่งร่างกายจากวัสดุทุกประเภท เช่น ผ้าพันคอ หมวก กระเป๋า เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู รองเท้า เป็นต้น

4. ประเภทเครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งบ้าน เครื่องใช้สำนักงาน เครื่องใช้สอยต่าง ๆ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ในกลุ่มจักสาน, ถักสาน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอย เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น

5. ประเภทศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น

6. ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลผลิตจากธรรมชาติที่ไม่ใช่การบริโภค และรักษาโรค เช่น เครื่องสำอางสมุนไพร สมุนไพร แชมพูสมุนไพร น้ำมันหอมระเหย เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นโครงการที่รัฐบาลต้องการสร้างรายได้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจระดับฐานรากก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ รวมทั้งเกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างแพร่หลาย ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนจะสามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และจุดขาย สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นประกอบกับการกระจายอำนาจ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่ง ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่จะต้องดูแล และตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ให้ได้รับการบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นบทบาทหลักของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างรอบด้าน ประกอบกับใน

ปัจจุบันนี้สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยที่ผ่านมามีสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์จากการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็น โดยร่วมในการสนับสนุน ผู้ประกอบการด้วยการประสานงาน และหรือดำเนินการ ทั้งในด้านการผลิต แปรรูป ตลาด แหล่งเงินทุนหมุนเวียน หรือแม้แต่การรวมกลุ่มอาชีพ เน้นให้ความสำคัญกับการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่สอดคล้องกับศักยภาพภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการคัดสรรผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดมาตรฐานผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับ เป็นการ เปิดโอกาสให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนในระดับฐานรากได้มีการพัฒนาเพื่อสร้างรายได้

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ประมาณ 2,556 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 133 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ มีสถานที่ที่เป็นมรดกโลก มีสินค้าพื้นเมือง สินค้าชุมชน ที่บ่งบอกถึงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีของที่ระลึกมากมาย เช่น เครื่องประดับมุก โต๊ะหมี่บุษบา เครื่องไม้แกะสลัก ปลาตะเพียนสาน หัวโขน โรตีสายไหม พัดหางนกยูง สานเปลญวน รูปหอม มีดอรัญญิก เครื่องจักสาน ฯลฯ เนื่องจากการเป็นเมืองหลวงเก่ามาช้านาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความเจริญที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตประกอบกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยบริบทแล้วต้องรับผิดชอบต่อชุมชนในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพรวมทั้งการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้แผนพัฒนาเป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอที่ต้องรับผิดชอบต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งต้องร่วมสนับสนุน โครงการนี้ทุกรูปแบบเพื่อพัฒนาชุมชนด้านการเศรษฐกิจ เพื่อสร้างรายได้ สร้างเอกลักษณ์ของชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาที่มีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลกับผลการจัดระดับสินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะความเป็นเอกลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นี้เองทำให้มีประเด็นที่น่าสนใจในเชิงการพัฒนาเส้นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เนื่องจากผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ นั้นเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่แสดงถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจภาค การผลิตที่แท้จริงและลงลึกถึงระดับรากหญ้าเป็นนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น โดยกลไกของภาครัฐที่ดำเนินการให้นโยบาย ดังกล่าวได้ลงลึกถึงชุมชนโดยแท้จริงอย่างเป็นรูปธรรมนั้น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยการขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม และ

สนับสนุนเศรษฐกิจภาคการผลิตเพื่อการประกอบอาชีพ การสร้างรายได้ และการสร้างเอกลักษณ์ที่มีชื่อเสียงของชุมชนให้เป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมสนับสนุนสินค้าชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาผลการจัดระดับสินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของผลการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี 2547 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลกับผลการจัดระดับสินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ในการยกระดับคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามลักษณะของการมีส่วนร่วมและปรับคุณภาพสินค้าที่ผลิต โดยชุมชนให้ได้มีโอกาสเข้าสู่เวทีการค้าเสรี โดยผ่านเกณฑ์ชี้วัดจากหลักเกณฑ์คัดสรรมีโอกาสในการ เชื่อมโยงมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปสู่การค้าเสรีในเวทีระดับประเทศ ในการส่งออก ต่างประเทศต่อไป และนอกจากนี้ยังเป็นการเชื่อมโยงมาตรฐานจากระดับภูมิภาคสู่สากลที่เป็น รูปธรรม

จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล คุณภาพ ของผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล กับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ในการจัดระดับ คุณภาพสินค้านั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม ขององค์การบริหารส่วนตำบล กับการจัดระดับคุณภาพของสินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตการวิจัย

1. หน่วยการวิเคราะห์

ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 133 แห่ง

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ให้ข้อมูลคือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 133 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ให้ข้อมูลคือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 100 แห่ง โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตรคำนวณของ ยามาเน่ (Yamane, 1973 : 1088) ผู้ให้ข้อมูลคือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และหรือนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 100 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

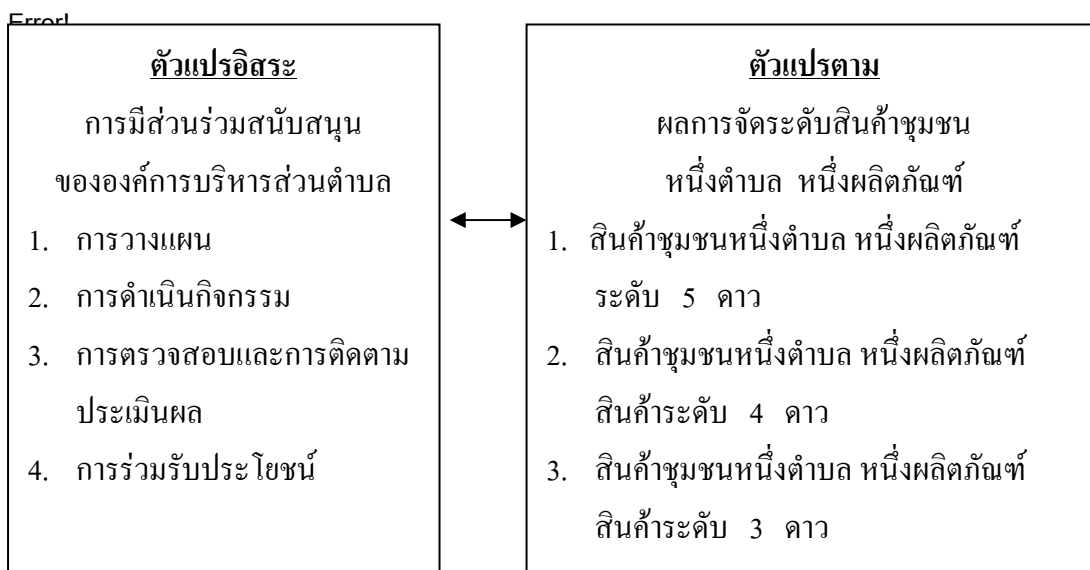
3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การมีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลตามแนวคิดผสมผสานของ โคเฮน และอัฟโฮฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1980 : 213-218); อคิน รพีพัฒน์ (2527 : 320); ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7); องค์การอนามัยโลก (WHO, 1978 : 41-49) และ เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 : 13) ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินกิจกรรม 3) ด้านการตรวจสอบและการติดตามประเมินผล และ 4) ด้านการร่วมรับประโยชน์

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการจัดระดับสินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 1) ระดับ 5 ดาว 2) ระดับ 4 ดาว และ 3) ระดับ 3 ดาว

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลกับผลการจัดระดับสินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมโดยการผสมผสานแนวคิดของ โคเฮน และอัฟโฮฟฟ์ (Cohen and Uphoff, 1980 : 213-218); อคิน รพีพัฒน์ (2527 : 320); ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7); องค์การอนามัยโลก (WHO, 1978 : 41-49) และเอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 : 13) และผลการจัดระดับสินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2547

จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบของการศึกษาค้นคว้าดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมสนับสนุน หมายถึง กระบวนการหรือลักษณะการมีส่วนร่วมสนับสนุนที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีภารกิจกระทำออกมาในลักษณะของการร่วมมือต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การร่วมวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมสนับสนุนในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับ ความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร และประการสำคัญคือ การตัดสินใจ

1.2 การร่วมดำเนินกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติงาน หรือดำเนินงานตามแผนที่กำหนด โดยองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุ อุปกรณ์

1.3 การตรวจสอบและการติดตามประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมสนับสนุนในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยจัดกระทำเป็นระยะ มีการรายงานความก้าวหน้าของงาน และประเมินผลงานของตนเอง เพื่อการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพสินค้าชุมชน

1.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมสนับสนุนในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในชุมชน เช่น มีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มขึ้น ได้รับการยอมรับนับถือหรือชุมชนเข้มแข็ง เป็นต้น

2. ผลិតภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ บริการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นของชุมชน

3. การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานต่าง ๆ อย่างมีระบบ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์

4. หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลที่ได้รับการคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์จากคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

5. โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง โครงการที่รัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายปฏิบัติ เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อส่งเสริมรายได้ของประชาชน

6. การจัดระดับสินค้า หมายถึง ผลการจัดระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตามหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยของคณะกรรมการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. 2547 โดยแบ่งระดับคุณภาพของสินค้าออกเป็น 5 ระดับ (5 ดาว) ดังนี้ (คณะกรรมการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยปี พ.ศ 2547. 2547 : 5)

6.1 ระดับ 5 ดาว ☆☆☆☆☆ ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป เป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐาน หรือมีศักยภาพในการส่งออก (สินค้าระดับคุณภาพ ดีมาก)

6.2 ระดับ 4 ดาว ☆☆☆☆ ได้คะแนนระหว่าง 80 – 89 คะแนน เป็นสินค้าที่มีศักยภาพระดับคุณภาพดีเป็นที่ยอมรับระดับประเทศ และสามารถพัฒนาสู่สากลได้

6.3 ระดับ 3 ดาว ☆☆☆ ได้คะแนนระหว่าง 70 – 79 คะแนน เป็นสินค้าระดับกลาง ที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาวได้

6.4 ระดับ 2 ดาว ☆☆ ได้คะแนนระหว่าง 50 – 69 คะแนน เป็นสินค้าที่สามารถ พัฒนาสู่ระดับ 3 ดาว มีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ

6.5 ระดับ 1 ดาว ☆ ได้คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน เป็นสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 2 ดาวได้ เนื่องจากมีจุดอ่อนมาก และยากต่อการพัฒนา

7. สินค้าชุมชน หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของชุมชนภายในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาที่ผลิตสินค้าเพื่อการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดีเด่นของชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

สมมติฐานทางวิจัย

การมีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลมีผลต่อการพัฒนาสินค้าชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในทุก ๆ ด้าน เช่นอาจทำให้สินค้าชุมชนนั้นได้รับการต่อยอดและยกระดับคุณภาพถึง 5 ดาว และหรือส่งออกสู่สากล ซึ่งน่าจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางที่คล้ายกันระหว่างการมีส่วนร่วมสนับสนุนของ อบต. กับการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพราะประสิทธิผลที่เกิดขึ้นนั้น ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในท้องถิ่นต่างก็ได้รับประโยชน์จากการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน OTOPT ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่าการมีส่วนร่วมสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์ กับผลการจัดระดับคุณภาพของสินค้าชุมชน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระดับการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพในชุมชน ให้ยกระดับคุณภาพสู่ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
2. ทราบข้อมูลที่เป็นปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินงานด้านการผลิตและสรรสร้างผลิตภัณฑ์ OTOPT เพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาคุณภาพให้มีระดับสูงขึ้น
3. เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้มาใช้ในการปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมการปฏิบัติตามลักษณะการมีส่วนร่วมของ อบต. เพื่อให้มีความพร้อมและเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของสินค้าชุมชน ยกกระดับสินค้าชุมชนจากภูมิภาคสู่สากลที่เป็นรูปธรรม